

"O zelzele-i azîmenin âhirlerinde o mezkûr heyetin yuvalarını tahrip eden mânevî zelzele-i azîme meydana çıktı ki..." Buradaki "manevi zelzele" ifadesini izah eder misiniz?

"Aynı zamanda zelzele-i kübra mahiyetinde olan maddî Birinci Harb-i Umumî ve o zelzele-i azîmenin âhirlerinde o mezkûr heyetin yuvalarını tahrip eden mânevî zelzele-i azîme meydana çıktı ki, öyle bir heyet-i âliye-i ilmiyeye ve böyle bir vazife yapmak için bütün kapılar kapandı. Ben de o noksan fehminle eski Harb-i Umumîde fariza-i cihadda avcı hattında ne kadar fırsat buldumsa kalbime tulû eden nükteleri yazıyordum. Derelerde, dağlarda hücum ederken kaydederdim. Fakat o acip ayrı ayrı hâletlerin tesiriyle çeşit çeşit olmasından, tashih ve ıslah edilmesine çok ihtiyaç varken, benim kalbim tebdil ve tağyirine razı olmadı. Çünkü, her dakika şehid olmaya hazırlandığımız için bir niyet-i hâlise ile yazılmış ki, o hâlet her vakit bulunmuyor. Ben de o yazılarımı tenzile bir tefsir olarak değil, belki tefsirin bazı vücuhuna bir nevi me'haz olarak, ehl-i kemal olan ulema-i muhakkikinin enzarına arz ediyorum. Hakikaten benim şevkim, benim takatimin pek fevkinde bir noktaya sevk etti. Eğer ehl-i tahkik istihsan etseler, beni devam ve ileri gitmeye teşcî ve tergib ederler."(1)

[Birinci Dünya Savaşı](#)'nın sonunda Rusya'da komünizm ihtilali oldu ki manevi zelzele bu komünizmdir, denilebilir. Nitekim [Birinci Dünya Savaşı](#)'nın sonucunda, benzer bir manevi zelzele Anadolu'da olduğu için, Kur'an'ın tefsirini yapacak o geniş heyetin teşekkül etmesi adeta imkansız bir hal aldı. Hatta bırak heyeti İslam'ı talim edecek eğitim kurumları dahi kapatıldı.

Kısaca burada bahsedilen **manevi zelzele**; komünizm ve Türkiye'de tesis edilen din aleytarı rejimdir diyebiliriz.

(1) bk. [Emirdağ Lâhikası-II, 72. Mektup.](#)